

Проте, на шляху до успішної мистецької інтеграції стоять певні виклики, такі як необхідність у професійно підготовлених учителях, доступ до відповідних ресурсів і матеріалів, а також урахування індивідуальних потреб учнів. Важливо створювати умови для вільного вираження творчих ідей та експериментів.

У підсумку наголосимо, що мистецька інтеграція є важливим напрямом у сучасній освіті, який дозволяє сприяти глибокому розвитку особистості, формуванню ключових компетентностей та розкриттю творчого потенціалу учнів. Професійний підхід до впровадження мистецької інтеграції може допомогти подолати виклики й досягти позитивних результатів у навчанні та розвитку молодого покоління.

Список використаних джерел

1. Клепко С. Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. Київ-Полтава-Харків: ПОПОПП, 1998. 360 с.
2. Козловська І. Теоретичні і методичні основи викладання загальнотехнічних і спеціальних дисциплін: інтегративний підхід: монографія. За ред. Ірини Козловської та Клаудюща Леніка. Львів: Євросвіт, 2003.
3. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти : навч. посібник / В. С. Лутай. – К. : Центр «Магістр» Творчої спільноти вчителів України, 1996. – 256 с.
4. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта : теорія і практика : монографія / Л. М. Масол. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
5. Просіна О. Інтегроване навчання як педагогічна категорія та його специфіка у викладанні предметів мистецького циклу. *Педагогіка та психологія*. 2017. С. 33–38.
6. Komarovska O., Prosina O. МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ВЕКТОРИ РЕФОРМУВАННЯ. Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. 2020. Т. 2, № 1. URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305x-2020-2-1-3-3> (дата звернення: 01.09.2023).
7. Maslow A. H. The farther reaches of human nature. Harmondsworth : Penguin Books, 1973. URL: <https://www.slideshare.net/imbangitrenggana/abraham-h-maslow-the-farther-reaches-of-human-nature-penguin-nonclassics-1993>

Інтеграція в сучасній шкільній літературній освіті: програмове, навчально-методичне забезпечення, компетентнісний потенціал

Яценко Таміла, головний науковий співробітник відділу
навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
доктор. пед. наук, старший. наук. сп.

У статті розглядаються умови реалізації цілей інтегрованого навчання через зміст інтегрованого курсу літератур, який реалізовано в чинних підручниках, охарактеризовані рубрики підручника, у змістовому наповненні яких закладено читацькоцентричний принцип опрацювання навчального тексту, що сприяє формуванню компетентного учня-читача, шляхи формування в учнів умінь дослідницької діяльності, тематична спорідненість змістового наповнення навчальних тем різних розділів. Розглядаються шляхи реалізації компетентнісно орієнтованої моделі шкільного навчання літератури на засадах інтегрованого підходу засобами формування ключових компетентностей щодо вільного володіння державною мовою, ключової екологічної компетентності, ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, ключової інформаційно-комунікаційної компетентності, ключових громадянської та соціальної компетентностей.

Ключові слова: інтегрований підхід у навчанні, цілісне уявлення про світовий літературний процес, тематично-стильова інтеграція, методична інтеграція, діяльнісна інтеграція, хронологічно-стильовий принцип інтегрованого курсу літератур, жанрово-родова специфіка творів, читацькоцентричний принцип опрацювання навчального тексту, тематична спорідненість, формування ключових компетентностей.

Вивчення літератури в закладах загальної середньої освіти на засадах інтегрованого підходу зумовлено як сучасними освітніми завданнями, так і вимогами нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Об'єднання споріднених предметів шкільного літературного курсу забезпечуватиме оптимізацію освітнього процесу, створення єдиного тематичного простору, уникнення дублювання (повторення і різнотлумачення) навчальної інформації у змісті української літератури та зарубіжної літератури як окремих навчальних предметів. Системно, взаємопов'язано й послідовно представлений учителем навчальний матеріал сприятиме формуванню в учнів Нової української школи цілісного уявлення про світовий літературний процес, невід'ємною та унікальною частиною якого є українська художня література.

Інтеграція реалізується на основі: спорідненості тематики, жанрово-родової специфіки творів, художніх напрямів і стилів в українській і зарубіжній літературі (*тематично-стильова інтеграція*); спільних методів і прийомів навчання української та зарубіжної літератури (*методична інтеграція*); спільних видів навчальної діяльності у процесі вивчення української та зарубіжної літератури (*діяльнісна інтеграція*); уніфікації тлумачень понять теорії літератури.

Для продуктивної реалізації інтегрованого підходу в шкільній літературній освіті на засадах компетентнісного підходу та відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти в Інституті педагогіки НАПН України розроблено зміст і підготовлено навчально-методичне забезпечення інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) для 5-6 класів і 7-9 класів [5].

Для 5-7 класів зміст інтегрованого курсу літератур побудовано за *тематично-жанровим принципом* із дотриманням *хронологічної послідовності* щодо письменницьких персоналій у межах тематичного розділу. Опрацювання навчального матеріалу з його поступовим ускладненням на основі ідейно-тематичних і жанрових зв'язків зумовлене віковими особливостями художнього сприймання учнями цієї вікової категорії.

Для текстуального розгляду в 5–6 класах рекомендовано: фольклорні твори (короткі жанри, казки, народні пісні); казки Ш. Перро, Г. К. Андерсена, О. Вайльда, І. Франка, Лесі Українки; лірика Т. Шевченка, Р. Бернса; байки Езопа, Ж. де Лафонтена, Є. Гребінки; проза Ч. Дікенса, Марка Твена, Е. Портер, Льюїса Керролла, І. Нечуя-Левицького, М. Вінграновського та ін. Також запропоновано твори сучасних українських і зарубіжних письменників: В. Шевчука «Чотири сестри», Р. Дала «Чарлі і шоколадна фабрика», Вс. Нестайка «Чарівні окуляри», З. Мензатюк «Таємниця козацької шаблі», Г. Кирпи «Мова моя», «Мій тато став зіркою», Т. Майданович «Країна Українія», М. Морозенко «Вірність Хатіко», О. Сайко «Гаманець», Б. Матіяш «Єва і білосніжна квітка лілії», О. Гавроша «Різдвяна історія ослика Хвостика», І. Андрусяка «28 днів із життя Бурундука», П. Маара «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу», Т. Флетчера «Різдвозавр та Зимова Відьма», М. МакДоналд «Джуді Муді та НЕНудне літо» та ін.

Для вивчення в 7 класі рекомендовано пісенну лірику, твори про історичне минуле України та інших країн Європи, українську ідентичність, художні тексти, що допомагають ідентифікувати себе як юних українців і водночас європейців, твори про формування характеру та життєві випробування особистості, про красу людських відносин, твори воєнної тематики. Також представлено літературні твори, що викликають жвавий читацький і пізнавальний інтерес семикласників, а саме: детективні, пригодницькі, фантастичні та гумористичні твори, про розкриття підліткових тем, зокрема перше кохання, взаємини з ровесниками й людьми старшого покоління тощо.

Для текстуального розгляду рекомендовано твори, що увійшли до «золотого» фонду української та зарубіжної класики для читання учнями старшого підліткового

віку: лірика Т. Шевченка, Б. Лепкого, В. Симоненка, Л. Костенко, епічні твори В. Скотта, І. Франка, В. Винниченка, А. Чайковського, А. Дімарова, Г. Тютюнника, Джека Лондона, О. Генрі, Е. По, А. Конан Дойла та ін. Також рекомендовано твори сучасних українських і зарубіжних письменників, зокрема Г. Пагутяк, А. Кокотюхи, Н. Малетич, К. Штанко, Р. Рігза та ін.

У 8-9 класах вивчення інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) ґрунтується на *хронологічно-стильовому принципі з урахуванням жанрово-родової специфіки творів*. У програму 8 класу введено за хронологією художні тексти відповідної історичної доби в духовній українській і зарубіжній культурі, зокрема твори античної літератури (Гомер, Есхіл та ін.), літератури доби Середньовіччя (Володимир Мономах, Омар Хаям, Данте Аліґ'єрі), Ренесансу (Ф. Петрарка, В. Шекспір, М. де Сервантес), бароко та класицизму (П. Кальдерон, С. Климівський, І. Величковський, Жан Батист Мольєр, Г. Квітка-Основ'яненко), просвітництва (Д. Дефо, Дж. Свіфт).

На основі ідейно-тематичного співвідношення у 8 класі запропоновано розгляд художніх творів класики в *проекції із творами сучасної літератури*. Такі тематичні паралелі вмотивовано врахуванням пізнавальних і читацьких інтересів сучасних учнів, які матимуть змогу прослідкувати художнє осягнення конкретної історичної доби та характерів її відомих представників у сучасних творах української та зарубіжної літератури. Для цього в програмі представлено твори сучасних письменників, що вирізняються цікавим сюжетом, довершеною художністю щодо змалювання певної історичної доби. Зокрема, поезія Д. Кременя, Л. Костенко, проза І. Білика, Р. Іванченко, В. Чемериса, В. Близнеця, В. Рутківського, М. Морозенко, В. Шевчука, Т. Шевальє.

Літературні паралелі між творами класичної і сучасної української та зарубіжної літератури також простежено на жанрово-тематичному рівні, зокрема у вивченні Біблії та її мотивів у художній літературі, жанрів історичних пісень, балад, патріотичної та громадянської лірики тощо.

У 9 класі виокремлено такі розділи: «Романтична й реалістична проза XIX століття», «Романтична й реалістична драматургія XIX – початку XX століття», «Із літератури раннього модернізму», «Із літератури пізнього модернізму», «Із кримськотатарської літератури», «Панорама сучасної поезії», «Сучасна молодіжна проза», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».

Критеріями добору художніх творів, що репрезентують означені історико-культурні періоди, є їх відповідність віковим особливостям художнього сприйняття старшими підлітками для формування загального уявлення про розвиток світового літературного процесу XIX–XXI століття. Завершується інтегрований курс літератур (української та зарубіжної) у 9 класі поезією та прозою сучасних українських і зарубіжних письменників, рекомендованою саме для цієї вікової категорії читачів. Запропоновані твори також розкривають жанрово-тематичне розмаїття сучасної молодіжної прози: психологічна повість, фантастична повість, роман у листах, тревелог, міське фентезі тощо.

Уперше до програм шкільного курсу літератури введено твори кримськотатарської літератури, а також рубрику «Найцікавіше з літературних новинок», що орієнтує на системне проведення уроків ознайомлення з творами сучасної української та зарубіжної літератури за вибором учителя та учнів.

Зміст інтегрованого курсу літератур реалізовано в чинних підручниках «Література (українська та зарубіжна)» для 5 класу, «Література (українська та зарубіжна)» для 6 класу (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» та підручнику «Література (українська та зарубіжна)» для 7 (пілот НУШ) класу [3; 4]. В основу

концепції підручників покладено ідеї компетентнісного, діяльнісного підходів, читацькоцентричний і текстоцентричний принципи.

Орієнтиром для пізнання високохудожнього світу творів української та зарубіжної літератур на шляху формування компетентного учня-читача є рубрики, у змістовому наповненні яких закладено *читацькоцентричний принцип* опрацювання навчального тексту. Так, у рубриці «Читацький путівник» доступно для учнів цієї вікової групи конкретизовано обсяг тих предметних знань і читацьких умінь, які вони повинні здобути та якими мають оволодіти у процесі опрацювання конкретної навчальної теми.

Художній текст є першоелементом структури підручників, відтак учні спершу ознайомлюються з текстом твору. У рубриці «Поміркуй!», що розміщена на полях художніх творів, запропоновані запитання репродуктивного й частково-пошукового характеру для виявлення рівня осмислення учнями-читачами твору.

Для актуалізації знань учнів передбачено рубрику «Ти вже знаєш». Її важливість зумовлена також психологічним підтекстом, оскільки актуалізація знань учнів позитивно налаштовує їх на роботу з текстом художнього твору.

Навчальний матеріал рубрики «Літературознавчий клуб», що пропонується після прочитання твору та роботи над його текстом, сприяє формуванню в учнів уявлення про автора літературного твору як людину, митця, громадянина.

Достовірність фактів, освітньо-виховна значущість біографічного матеріалу, відповідність віковим особливостям сприймання і пізнавальним можливостям учнів визначають сутність цієї рубрики літературознавчого характеру. Так, у процесі вивчення творчості американського письменника Марка Твена вказано, що в основу повісті «Пригоди Тома Соєра» покладено історію життя юних років самого письменника. Наведено переконливі приклади дитячих пригод майбутнього письменника, що знайшли відображення й у творі, розказано про долю та характери його друзів, яких втілено в персонажах твору. Відтак учням стає зрозумілим поняття *автобіографічний твір*.

Ефективним засобом реалізації мистецького контексту є дидактико-методичний потенціал рубрики підручників «У колі мистецтв», де акцентовано на зіставленні творів української та зарубіжної літератури з творами інших видів мистецтва.

Формуванню в учнів умінь дослідницької діяльності ефективно сприяє виконання творчих завдань, індивідуальних чи групових читацьких проєктів, рекомендованих у рубриці «Читай і досліджуй!». Наприклад: «В Україні подібну до Робіна Гуда славу шляхетних розбійників мають Олекса Довбуш і Устим Кармелюк. Дізнайся про цих народних героїв, порівняй їхні вчинки з діяннями Робіна Гуда. Підготуй цікаву презентацію свого дослідження».

Системність щодо *інтеграції* прослідковується в усіх тематичних розділах означених підручників.

Конкретизуємо прикладами. *Тематична інтеграція* прослідковується у процесі вивчення в 5 класі казок. Запропоновано виконання такого дослідницького завдання з рубрики «Читай і досліджуй!»: «Панчатантра» значно вплинула на творчість українського письменника Івана Франка. Підготуй невеличке повідомлення про переосмислення казок «Панчатантри» Іваном Франком».

Тематичну спорідненість засвідчує навчальний матеріал рубрики «У колі мистецтв» до навчальної теми щодо вивчення казки І. Франка «Фарбований Лис»: «Казка «Фарбований Лис» своєю появою завдячує індійському народному мистецтву. І. Франко вказував, що за основу для своєї казки він узяв індійську народну казку «Фарбований шакал», що входить до збірки давньоіндійських казок про тварин, байок, притч, яка має назву «Панчатантра». До цієї мудрої давньої книги, як ти вже знаєш, звертався не лише І. Франко, а й Л. Глібов, створюючи свої байки».

Рубрика «Ти вже знаєш» до тематичного розділу «Дивовижний світ природи» актуалізує знання учнів 5 класу про пейзаж у художніх творах і його види: «Пригадай чудові картини зміни пір року, зображені В. Шевчуком у казці «Чотири сестри», пейзаж підводного світу в «Русалоньці» Г. К. Андерсена». Запитання рубрики «Поміркуй!» також орієнтовані на інтеграцію: «Художнє слово Р. Бернса особливо припало до душі українцям. Як ти гадаєш, чому? Т. Шевченко називав його «поетом народним і великим». Чим схожі долі, тематики творів, художні манери цих двох митців?»

У процесі вивчення казки М. Вінграновського «Гусенятко» акцентуємо увагу п'ятикласників на тому, що вони вже знають «поетичні та прозові твори про природу. Краса природи зачарувала тебе в поезіях шотландця Роберта Бернса та українця Павла Тичини, захопленням і співчуттям пройнято оповідання про відважного бультер'єра канадійця Ернеста Сетона-Томпсона «Снап», гармонія світу людини та природи утверджується в повісті-казці «Мауглі» англійського письменника Джозефа Редьярда Кіплінга».

У рубриці «Підсумуй!» запропоновано завдання *інтегративного характеру*: «Порівняй ставлення автора та героїв твору до тварин в оповіданні М. Вінграновського «Гусенятко» та в оповіданні Е. Сетона-Томпсона «Снап».

Текстуальне вивчення оповідання «Хатіко» сучасної української письменниці М. Морозенко розпочинається рубрикою «Ти вже вмієш», де передбачено завдання на реалізацію *інтегрованого підходу*. На прикладі оповідання Е. Сетона-Томпсона «Снап» п'ятикласники повинні визначати ознаки анімалістичного твору, довести, що оповідання М. Морозенко «Хатіко» також має ознаки анімалістичного, подумати, що спільного між героями цих творів і чим вони відрізняються.

У процесі вивчення в 6 класі творів розділу «Міфи народів світу» запитання рубрики «Поміркуй!» актуалізують предметні знання шестикласників про міфи й орієнтують на *тематичні паралелі*: «Пригадай міф про Берекіну, відомий тобі з п'ятого класу. Кого з героїв праукраїнської міфології нагадав тобі Прометей? Свою думку обґрунтуй».

Про *тематичну спорідненість* під час опрацювання міфології йдеться і в рубриці «У колі мистецтв». Навчальна інформація про безсмертний подвиг Прометея, що знайшов художнє відображення у творах різних видів мистецтва, зокрема трагедії давньогрецького драматурга Есхіла, поезії англійського поета Дж. Байрона, українських поетів Т. Шевченка, М. Рильського, поетеси Л. Костенко, музиці німецьких композиторів Р. Вагнера (симфонічна поема «Прометей») та Людвіга ван Бетховена (балет «Творіння Прометея») сприяє розвитку ключової культурної компетентності учнів.

У творчому завданні рубрики «Читай і досліджуй!» акцентовано на п'ятому подвигу Геракла, що поклав початок появі Олімпійських ігор, та запропоновано після текстуального опрацювання цього міфу підготувати повідомлення на одну з тем: «Історія олімпійських ігор» або «Українські спортсмени – олімпійські чемпіони».

Тематичний розділ «Народні пісні», що вивчається в 6 класі, розроблено з урахуванням *інтеграції* як сутнісної ознаки презентації навчального матеріалу. У «Мовній скарбничці» зазначається, що свято Івана Купала відзначають різні народи: «У литовців цей день називається Saulės – День Сонця, у латвійців – День Яніса та Ліго, у болгар – Єньов день». Для закріплення вивченого шестикласникам запропоновано дати відповіді на запитання рубрики «Підсумуй!»: «Про які схожі звичаї та традиції різних народів тобі стало відомо? Чому, на твою думку, різні народи мають багато спільного у фольклорі?».

Тематична спорідненість чітко увиразнюється в змістовому наповненні навчальних тем тематичного розділу «Мудрість байки» у 6 класі. Виконання

дослідницького завдання рубрики «Читай і досліджуй!» засвідчує, що до Езопових байок зверталися байкарі різних національних літератур: «Досліди, як переосмислювали сюжети Езопа у своїх творах українські байкарі П. Гулак-Артемовський, С. Руданський, Є. Гребінка, Г. Сковорода, Л. Глібов». Для осмислення тематичних паралелей рекомендовано підсумкове завдання: «Що спільного між байками Гребінки, Лафонтена та Езопа?».

Тематична інтеграція прослідковується в 6 класі в розділі «Різдвяні дива». Рубрика «Читацький путівник» налаштовує шестикласників довідатись про те, як святкували Різдво в давнину, зі сторінок повісті українського письменника М. Гоголя «Ніч перед Різдвом» і повісті «Різдвяна пісня в прозі» англійського письменника Ч. Дікенса. Магія Різдва, незвичайні перетворення та пригоди напередодні цього свята захоплять увагу учнів, коли вони прочитають твори І. Жиленко, Б. Матіяш, О. Гавроша та Т. Флетчера.

Дидактико-методичний потенціал інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної) забезпечує можливість формування наскрізних умінь, *читацької та ключових* компетентностей учнів.

Реалізація компетентнісно орієнтованої моделі шкільного навчання літератури на засадах інтегрованого підходу передбачає формування *ключової компетентності учнів щодо вільного володіння державною мовою*. Для її формування передбачено рубрику «Мовна скарбничка», змістове наповнення якої спрямоване на розвиток компетентних учнів-мовців, уміння усно і письмово висловлювати свої думки й почуття, чітко й аргументовано пояснювати факти. Наприклад, у підручнику 5 класу в рубриці «Мовна скарбничка» подано таке завдання: «Пригадай, що таке пряме та переносне значення слова. Зверни увагу, що слова в прислів'ях і приказках уживаються як у прямому, так і в переносному значеннях. Наведи приклади використання слів у творах малих жанрів фольклору в різних значеннях».

У 6 класі під час текстуального опрацювання праукраїнських міфів для їх осмисленого розуміння та збагачення словникового запасу важливо пояснити учням/ученицям значення архаїзмів (покуть, коровай, лик, клуня, трапеза). У процесі вивчення поезії М. Ткача «Моя Україна» акцентовано увагу шестикласників на понятті «звертання» та запропоновано пояснити їх сутність і знаки пунктуації в тексті вірша.

Навчальний матеріал підручника 5 класу ефективно сприяє формуванню в учнів/учениць *ключової компетентності «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами»*. Так, вивчаючи казку братів Грімм «Пані Метелиця», п'ятикласники мають змогу ознайомитися з пізнавальною інформацією рубрики «Мовна скарбничка» та виконати таке завдання: «У Німеччині в сніжну погоду можна почути вислів: «Гульда (так часом називають пані Метелицю) стелить ліжко». Знайди в казці пояснення цьому вислову».

Під час вивчення в 5 класі казки «Аліса в країні Див» запропоновано тлумачення імені автора твору: «Письменник гарно володів іноземними мовами. Саме завдяки таким знанням з'явився і знаменитий псевдонім Доджсона – результат хитромудрої головоломки, придуманої ним. Ім'я Charles Lutwidge він спочатку переклав латиною. Вийшло Carolus Ludovicus. А вже це ім'я знову переклав англійською, переставивши слова місцями. Так і з'явився Lewis Carroll – Льюїс Керрол».

У 6 класі формування в учнів *ключової компетентності «Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами»* передбачено, зокрема, у рубриці «Читай і досліджуй!» тематичного розділу «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні»: «Якщо ти вивчаєш англійську мову, то прочитай англomовну переробку тексту пісні «Щедрик», зіскануй QR-код і довідайся про історію її створення. Які образи,

символи Різдва згадано в цій версії? Що споріднює цю пісню-переробку з українським оригіналом?»

Формуванню *ключової математичної компетентності*, що визначається як здатність застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті, сприяє навчальний матеріал підручника 5 класу.

Виконання нескладних обчислень допоможе учням чітко уявити реальні відстані у звичних для сприйняття українськими читачами одиницях вимірювання. Як-от: «В оповіданні Е. Сетона-Томпсона «Снап. Історія бультер'єра» міри довжини подано не у звичних для нас кілометрах, метрах чи сантиметрах, а в інших одиницях вимірювання. Так, ярд – це британська й американська міра довжини, що дорівнює 91,44 см, а фут – британська й американська міра довжини, що дорівнює 30,48 см. Знайди в тексті оповідання речення, у яких відстань вказано у футах, ярдах і милях. Обчисли зазначену відстань у кілометрах і метрах. Зачитай змінені тобою речення».

Ключова компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій передбачає формування наукового світогляду учнів. Виконання завдання пізнавально-пошукового характеру в процесі ознайомлення в 5 класі з творчістю датського казкаря Г. К. Андерсена також спонукає формуванню ключової компетентності учнів у галузі природничих наук: «Знайди Данію на мапі Європи й уявно проклади маршрут, яким можна дістатися з України до батьківщини письменника».

У 6 класі продовжуємо формування наукового світогляду учнів, що в основі *ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій*. Науково-фантастичний твір сучасної української письменниці Неди Неждани «Зоряна мандрівка» посилює дидактичні можливості для розвитку цієї ключової компетентності.

Вихованню у школярів любові до природи, розуміння необхідності охороняти її сприяють художні твори, текстуальне опрацювання яких орієнтує на формування *ключової екологічної компетентності*. Твори для 5 класу, зокрема тематичного розділу «Дивовижний світ природи», мають потужний дидактико-методичний потенціал для послідовного формування цієї компетентності. Так, на усвідомлення необхідності охорони природи та важливості її збереження орієнтоване завдання, рекомендоване для осмислення казки Г. К. Андерсена «Русалонька»: «Як ти гадаєш, які деталі підводного світу, описані автором, є реальними, а які фантастичними, казковими? Подивись пізнавальне відео «Морські мешканці» та перевір свої припущення».

У рубриці «Читай і досліджуй!» під час вивчення в 5 класі поезії П. Тичини запропоновано виконання творчого завдання: «А чи знаєш ти, що є майже 300 видів дзвоників? Ці чудові квіти бувають лісові, польові, гірські. Підготуй для однокласників/однокласниць презентацію про ці квіти, супроводжуй її виразним читанням вірша Павла Тичини».

На уроках вивчення в 6 класі гумористичної пригодницької повісті М. МакДоналд «Джуді Муді й НЕнудне літо» формуванню ключової екологічної компетентності сприятимуть завдання рубрики «Читай і досліджуй!»: «Об'єднайтеся з однокласниками й однокласницями в команди та дослідіть природу й клімат островів Борнео, куди подорожувала Еймі; Балі, де побувала тітка Опал. Щодо джерел дослідження проконсультуйтеся з учителем/учителькою курсу «Пізнаємо природу» або ж «Довкілля». Зіскануй QR-код та дізнайся цікаві факти про острови Борнео та Балі».

Упевнено й відповідально використовувати цифрові технології в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності – це вміння, формування яких акумульовано в *ключовій інформаційно-комунікаційній компетентності*. Наприклад, у підручнику для 6 класу для глибокого засвоєння навчального матеріалу передбачено застосування цифрових сервісів. У процесі вивчення

повісті Лесі Ворониної «Таємне товариство боягузів, або Засіб від переляку № 9» вказано на можливості цифрового ресурсу «Mind Map» і рекомендовано за його допомогою укласти карту пригод головного героя твору.

Виховання любові до України, рідного краю, пошанування історичних постатей – борців за національну незалежність – в основі визначень *ключових громадянської та соціальної компетентностей*. Формуванню цих ключових компетентностей п'ятикласників сприяє робота над оповіданням З. Мензатюк «Мій тато став зіркою». Зокрема, навчальний матеріал рубрики «Мовна скарбничка» спонукає до роздумів про гідність як важливу рису характеру людини.

Змістове наповнення рубрики «У колі мистецтв» навчальної теми, присвяченої вивченню в 5 класі оповідання О. Сайко «Гаманець», також є зразком формування активної громадянської позиції учнів на прикладі творчості художниці Є. Гапчинської.

Формуванню *ключових громадянської та соціальної компетентностей* учнів 6 класу сприяють художні твори програмових тематичних розділів «Міфи прадавньої України», «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні», «Ліричні послання Україні», а також навчальний матеріал і методичний апарат до них.

Підручники мають виразну *культурологічну спрямованість*. На формування *ключової культурної компетентності* учнів орієнтує наскрізна рубрика «У колі мистецтв». Так, під час опрацювання в 5 класі вступної навчальної теми про значущість читання і книжок у житті людини акцентується на важливості й інших видів мистецтва. Наприклад, «Розглянь картини, де зображено дітей, які читають книги. Що, на твою думку, спільного між полотнами французького художника кінця XIX – початку XX ст. О. Ренуара, української художниці середини XX ст. Т. Яблонської та творами сучасних митця/мисткині – української художниці Є. Гапчинської та американського художника Дж. Дейлі? Який висновок про значення книги в житті дітей різних епох ти можеш зробити?».

Під час вивчення в 6 класі поезії І. Жиленко для візуалізації віршів новорічно-різдвяної тематики рекомендовано розгляд картин відомих художників – українського митця XX ст. М. Глуценка та французького майстра XIX ст. К. Моне: «Що спільного між поезією І. Жиленко та живописом художників?»

На основі інтегрованого підходу до означених підручників розроблено навчальні посібники, в основі яких технології формувального оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів [1; 2].

Отже, новий зміст шкільної літературної освіти та навчальне забезпечення засвідчують реалізацію інноваційних підходів до організації освітнього процесу в реаліях Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Література (українська та зарубіжна). Зошит моїх досягнень
2. 5 кл. : у 2-х частинах. Авт.: Таміла Яценко, Ірина Тригуб, Галина Івашина. Київ : Грамота, 2023. Частина 1. 64 с. Частина 2. 64 с.
3. Література (українська та зарубіжна). Зошит моїх досягнень
4. 6 кл. : у 2-х частинах. Авт.: Таміла Яценко, Ірина Тригуб, Галина Івашина. Київ : Грамота, 2023. Частина 1. 64 с. Частина 2. 64 с.
5. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А. Література (українська і зарубіжна): підруч. для 5 кл. закл. заг. серед. освіти: у 2-х частинах. Київ: ВД «Освіта», 2022. Частина І. 240 с.; Частина ІІ. 240 с.
6. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А. Література (українська і зарубіжна): підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти: у 2-х частинах. Київ: ВД «Освіта», 2023. Частина І. 240 с.; Частина. ІІ. 240 с.
7. Яценко Т. О., Тригуб І. А. Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи : модельна навчальна програма. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 62 с.